

УДК 930.1:001.89

DOI: 10.31651/2076-5908-2025-2-170-176

Анжела ІРЖАВСЬКА

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького, м. Черкаси, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1505-9403>

e-mail: irzhavskaya@ukr.net

Вікторія КІРЄЄВА

кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького, м. Черкаси, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8882-4762>

e-mail: kalinchik79@gmail.com

Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького, м. Черкаси, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4943-7612>

e-mail: vitkalinichenko@vu.cdu.edu.ua

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ СФЕРІ ІСТОРИКА

Анотація. Метою статті є дослідження значення академічної доброчесності як ключового елементу професійної діяльності історика. Це включає аналіз її впливу на достовірність історичного дослідження, етику роботи з джерелами та формування суспільної довіри до історичної науки. У статті аналізується вплив дотримання принципів академічної доброчесності на достовірність історичного дослідження, етику роботи з джерелами та формування суспільної довіри до історичної науки. Особлива увага приділяється проблемам плагіату, фальсифікації даних та викликам, що постають перед істориками в умовах інформаційного суспільства та цифровізації. Досліджено, як дотримання принципів доброчесності сприяє підвищенню якості наукових публікацій та зміцненню репутації історичного співтовариства. **Наукова новизна** полягає у специфічному фокусі на проблемах дотримання принципів академічної доброчесності та етики саме в контексті професійної сфери історика та розвитку історичної науки. Хоча сама тема академічної доброчесності не є новою, пропонується аналіз впливу доброчесності на достовірність історичного дослідження, висвітлення питання етики роботи з джерелами та уникнення плагіату і самоплагіату; характеристика викликів, що постають перед істориками в умовах інформаційного суспільства, цифровізації та дезінформації. **Висновки** статті зосереджені на критичній важливості академічної доброчесності для професійної діяльності історика: доброчесність є необхідною умовою для забезпечення якості та надійності історичного знання, дотримання етичних норм є ключовим для боротьби з фальсифікацією даних та плагіатом, академічна доброчесність сприяє зміцненню довіри суспільства до істориків та їхньої роботи, застосування принципів доброчесності є запорукою професійної репутації істориків.

Ключові слова: академічна доброчесність, історія, етика історика, історична наука, джерела, плагіат, самоплагіат, достовірність, наукове дослідження.

Anzhela IRZHAVSKA

PhD (Historical Sciences), Associate Professor, Department of World History and International Relations, the Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1505-9403>

e-mail: irzhavskaya@ukr.net

Victoria KIRIEIEVA

PhD (Historical Sciences), Associate Professor, Head of the Department of World History and International Relations, the Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8882-4762>

e-mail: kalinchik79@gmail.com

Tetiana TERESHCHENKO

PhD (Historical Sciences), Associate Professor, Department of World History and International Relations, the Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4943-7612>

e-mail: vitkalinichenko@vu.cdu.edu.ua

ACADEMIC INTEGRITY IN THE PROFESSIONAL FIELD OF HISTORIAN

Abstract. *The purpose of the article is to study the importance of academic integrity as a key element of a historian's professional activity. This includes analyzing its impact on the reliability of historical research, the ethics of working with sources, and the formation of public trust in historical science. The article examines the importance of academic integrity as a key element of a historian's professional activity. The author analyzes its impact on the reliability of historical research, the ethics of working with sources and the formation of public trust in historical science. Particular attention is paid to the problems of plagiarism, data falsification, and the challenges facing historians in the information society. The article also examines how adherence to the principles of integrity contributes to improving the quality of scientific publications and strengthening the reputation of the historical community. **The scientific novelty.** The scientific novelty lies in the specific focus on the problems of academic integrity in the context of historical science. Although the topic of academic integrity itself is not new, the article analyzes the impact of integrity on the reliability of historical research, highlights the issue of ethics of working with sources and avoiding plagiarism; describes the challenges facing historians in the context of the information society and disinformation. **Conclusions.** The conclusions of the article focus on the critical importance of academic integrity for the historical profession: integrity is a prerequisite for ensuring the quality and reliability of historical knowledge, adherence to ethical standards is key to combating data falsification and plagiarism, academic integrity helps to strengthen public trust in historians and their work, and the application of integrity principles is a guarantee of the professional reputation of historians.*

Key words: academic integrity, history, historian's ethics, historical science, sources, plagiarism, self-plagiarism, reliability, research.

Постановка проблеми. В епоху інформаційного перенасичення та зростання інтересу до історичних подій минулого, питання достовірності історичного знання набуває особливої актуальності, а відтак історична наука, яка покликана відтворювати минуле на основі ретельного аналізу джерел, стикається з численними викликами. Одним із найгостріших викликів є проблема дотримання академічної доброчесності – системи етичних принципів, що регулюють наукову та освітню діяльність. У професійній сфері історика, де робота з джерелами та їх інтерпретація є ключовими, порушення доброчесності може мати руйнівні наслідки, призводячи до спотворення історичної правди, підриву довіри до науки та дискредитації всього академічного співтовариства. Необхідно проаналізувати, як саме академічна доброчесність впливає на професійну сферу історика, зокрема на якість історичного дослідження, та які механізми її забезпечення є найефективнішими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема академічної доброчесності активно обговорюється і висвітлюється в сучасному науково-освітньому середовищі, науковій літературі та інформаційному просторі, особливо в контексті глобалізації та розвитку цифрових технологій. Зарубіжні дослідники цієї проблематики зосереджують особливу увагу на етиці досліджень, критичному мисленні та проблемах плагіату у гуманітарних науках, дослідницькій доброчесності та проявах недоброчесності в академічній професії та в наукових дослідженнях [1–3]. В Україні питання академічної доброчесності набуло особливої гостроти у зв'язку з реформами освіти та інтеграцією в європейський науковий простір. Дослідники, зокрема А. Артюхов, Н. Сорокіна, І. Дегтярьова [4], О. Кушпетюк, М. Філіпович [10] аналізують етичні дилеми та інституційні механізми забезпечення академічної доброчесності в українському науково-освітньому середовищі та правове поле протидії академічній недоброчесності; В. Бахрушин висвітлює проблему академічного плагіату і самоплагіату в науці та вищій освіті [7]. А. Артюхов [6], С. Толочко, Н. Бордюг [14], Л. Філіпенко, О. Думанський, О. Козак [15], С. Паламар, М. Науменко [17] у своїх працях акцентують увагу на одній з найактуальніших проблем сьогодення – академічна доброчесність та використання штучного інтелекту (ШІ) в освітньому процесі та наукових дослідженнях. С. Алексєєва [5] розкриває проблему методології наукових досліджень та академічної доброчесності в умовах цифровізації; Н. Хамітов [16] висвітлює суть академічної доброчесності у філософському контексті; І. Мірошниченко, В. Калініченко [11], С. Бережна [8] розглядають академічну доброчесність як фундаментальну складову професійного становлення сучасних фахівців та вказують на особливу роль академічної доброчесності в професійній етиці вченого. Проте, незважаючи на значну кількість публікацій, недостатньо уваги приділяється специфіці дотримання академічної доброчесності саме в професійній сфері історика та історичній науці.

Метою статті є комплексне дослідження ролі академічної доброчесності в професійній діяльності історика, визначення основних сфер застосування принципів академічної доброчесності та виявлення етичних викликів, що постають перед сучасною історичною наукою.

Виклад основного матеріалу. Академічна доброчесність є етичною основою професійної сфери історика і базується на принципах чесності, об'єктивності, достовірності та відповідальності. Ці принципи мають фундаментальне значення для розвитку знань, проведення історичних досліджень та підтримки високих стандартів академічної професії [1].

Історик працює з джерелами, які є основою для реконструкції минулого, а отже, дотримання академічної доброчесності в історичних дослідженнях вимагає автентичності та верифікації, а

також уникнення вибіркової. Історик зобов'язаний перевіряти достовірність джерел, уникаючи використання сфальсифікованих матеріалів. Академічна доброчесність вимагає неупередженого підходу до інтерпретації джерел, і це означає, що історик не повинен підганяти факти, використовуючи лише ті дані, які підтверджують заздалегідь визначену гіпотезу, ігноруючи суперечливі свідчення. Інтерпретація історичних подій повинна ґрунтуватися на фактах, а не на політичній чи ідеологічній кон'юктурі. Доброчесна робота з джерелами вимагає від історика не лише знання методології, але й здатності критично оцінювати кожне джерело, незалежно від його форми і змісту, уникати використання сфальсифікованих джерел або даних, які неможливо перевірити без належного обґрунтування. Неприпустимим є фальсифікування через змінювання змісту джерел або створення неіснуючих даних, а результати дослідження мають ґрунтуватися на комплексному аналізі всіх наявних джерел, а не на їх вибіркового використанні.

Правильне цитування є основою академічної доброчесності у професійній діяльності історика. Це не лише захист від плагіату, але й демонстрація поваги до інтелектуальної власності колег. Відтак, повинно бути чітко зазначення джерел, коли кожна ідея, цитата або інформація, взята з іншого джерела, оформлена належним чином з посиланням на першоджерело. Належне цитування забезпечує прозорість дослідження і дозволяє іншим вченим перевірити його достовірність. У роботі з архівними документами повне та коректне цитування вимагає дослівної передачі, а будь-які зміни, скорочення чи додавання (наприклад, для пояснення) мають бути чітко позначені в дужках або зносках. Кожне посилання на архівний документ має містити повну інформацію, необхідну для його ідентифікації та перевірки іншими дослідниками. Оскільки архівні документи в основному є неопублікованими, їхнє коректне посилання є ще більш критичним для забезпечення прозорості історичного дослідження. Якщо історик стикається з прогалинами в джерелах, їхньою неповнотою або суперечливістю, потрібно чітко вказати на ці обмеження у своєму дослідженні.

Дотримуючись принципу об'єктивності та неупередженості, не слід вибирати лише ті фрагменти документів, які підтверджують певну гіпотезу, ігноруючи ті, що їй суперечать. Завдання історика – об'єктивно представити зміст джерела, враховуючи його контекст. Також варто бути критичними до джерел і пам'ятати, що документи створювалися людьми зі своїми цілями, упередженнями та світоглядом, а отже, потрібно критично аналізувати не лише те, що написано, а й чому це було написано і з якою метою. Дбайливе ставлення до джерел також знаходиться у площині академічної доброчесності та професійної етики, а отже, збереження автентичності джерела є завданням професійної діяльності історика. Слід усіляко уникати будь-яких дій, які можуть пошкодити або змінити оригінальний документ, що має історичну цінність.

Порушення принципів академічної доброчесності при роботі з джерелами може мати серйозні наслідки: спотворення історичної правди, формування хибних уявлень про минуле, підірив довіри до науки. Фальсифікація або плагіат руйнує довіру до дослідника та його роботи. «Порушення етичних норм одним науковцем впливає на всю спільноту, завдаючи шкоди не лише окремим проектам, але й репутації науки загалом. Науковець, усвідомлюючи свою відповідальність перед суспільством та науковою спільнотою, повинен дотримуватись етичних стандартів не лише через зовнішній контроль, але й через внутрішню мотивацію» [8, с. 104].

Плагіат є найпоширенішим і найнебезпечнішим порушенням академічної доброчесності. В історичній науці плагіат, який є не лише етичним порушенням, а й серйозною академічною провиною, проявляється у привласненні чужих ідей, висновків, інтерпретацій без належного посилання та відсутності посилань на першоджерела або інші дослідження. В історичному дослідженні плагіат має особливо руйнівний вплив, оскільки підриває фундаментальні принципи наукової роботи: достовірність, об'єктивність та відповідальність.

Плагіат в історичній науці не тільки порушує авторські права, а й спотворює науковий процес і завдає шкоди репутації дослідника. Історичне дослідження ґрунтується на верифікації джерел та фактів, і якщо частина роботи є плагіатом, це унеможливує перевірку джерел та методології, що використовувалася для отримання висновків. Таке дослідження втрачає свою наукову цінність, оскільки наука розвивається завдяки обміну ідеями, критичному аналізу та фундаментальним висновкам. Плагіат перешкоджає цьому процесу, оскільки приховує джерела ідей, перешкоджаючи подальшому розвитку теми та визнанню внеску справжніх авторів. Викриття плагіату призводить до дискредитації історика та втрати довіри до його роботи. У професійній сфері це може мати серйозні наслідки, включаючи позбавлення наукових ступенів, відмову у публікаціях та припинення академічної кар'єри.

Плагіат може проявлятися в різних формах, від буквального копіювання до прихованого присвоєння ідей. Дослівне копіювання (копіпаст) – це найочевидніший вид плагіату: дослідник бере фрагменти тексту з чужої роботи і без лапок і посилань вставляє у свій текст. Перефразування без посилань (мозаїчний плагіат) – цей вид плагіату складніший для виявлення. Автор змінює слова або структуру речень, але залишає основну ідею та логіку чужого тексту без посилання.

Наприклад, дослідник переписує висновки з архівного звіту, використовуючи синоніми та змінюючи порядок слів, але не зазначає джерело, звідки взята інформація. Присвоюючи ідеї та концепції, історик може не копіювати текст, але використовувати чужі унікальні концепції, методології або результати досліджень, представляючи їх як власні. Неправильне посилання на джерела (самоклеючий плагіат) – це використання посилань, які насправді не ведуть до відповідного джерела або посилання на джерело, яке автор не читав, але яке використовується для прикриття запозиченої інформації.

Боротьба з плагіатом, який є загрозою для академічної доброчесності та наукової репутації історика, вимагає усвідомлення етичних норм та суворого дотримання правил цитування. Лише дотримуючись принципів доброчесності та академічної грамотності, історик може забезпечити достовірність своїх досліджень і зробити вагомий внесок у розвиток історичної науки. «Академічна грамотність виявляється у засвоєнні відповідних теоретичних знань, практичних навичок і вмінь щодо здійснення досліджень, формування наукових результатів, оформлення таких результатів у вигляді наукових праць» [4, с. 167].

Сучасне інформаційне середовище, що характеризується швидкістю поширення інформації, розвитком цифрових технологій та зростанням обсягу даних, створює як нові можливості, так і значні труднощі для професійної сфери історика, зокрема в контексті дотримання академічної доброчесності. У цифрову епоху історики стикаються з новими викликами, такими, як легкий доступ до даних, дезінформація та фейки. Легкий доступ до величезних масивів інформації (зокрема, неперевіреної) вимагає підвищеної уваги до верифікації джерел. Історики часто змушені протидіяти політично мотивованій фальсифікації історії, що вимагає від них не лише знань, але й високої етичної позиції.

Одним із серйозних викликів є зростання кількості дезінформації, створенні неіснуючих документів та цілеспрямованої фальсифікації історії, часто з політичною чи ідеологічною метою. У цифровому середовищі легко створити та поширити матеріали, що імітують історичні джерела, але насправді є сфальсифікованими. Це вимагає від історика підвищеної обережності та навичок верифікації інформації. Крім того, історія часто стає інструментом пропаганди, що спонукає деяких «істориків» до порушення принципів доброчесності на користь політичної вигоди і це вимагає від справжніх дослідників моральної стійкості та неупередженості. Не менш серйозними є виклики, пов'язані з доступом до цифрових джерел. Історик може зіштовхнутися з труднощами у визначенні релевантності та достовірності джерел, а доступність інформації на сумнівних веб-сайтах та у соціальних мережах збільшує ризик використання неперевіраних даних.

В умовах «публікуйся або зникай» (publish or perish) історики часто відчувають тиск щодо потреби збільшення кількості публікацій. Це може призвести до самоплагіату, тобто публікації однієї і тієї ж роботи або її незначно змінених версій у різних виданнях без належного зазначення. Одним з варіантів академічно недоброчесного прояву в історичних дослідженнях є розширення обсягів, тобто розділення результатів одного дослідження на кілька дрібних публікацій (принцип «salami slicing»). Ці практики порушують принципи академічної доброчесності та знижують якість наукового процесу. «Проблема самоплагіату актуальна через те, що окремі автори наукових публікацій багаторазово відтворюють одні й ті самі наукові результати. При цьому вони подають їх як самостійні результати, що раніше не були відомі й не публікувалися. Але варто розуміти, що у випадках самоплагіату йдеться не про привласнення чужих результатів, а про некоректне з погляду академічної етики використання раніше опублікованих власних наукових результатів. Це зумовлює специфіку ідентифікації випадків самоплагіату та академічної відповідальності за таке порушення» [7].

Проблема самоплагіату у професійній сфері історика – це, по суті, повторне представлення власної роботи як нової та оригінальної, що вводить в оману читача та академічну спільноту щодо справжньої новизни внеску. Хоча це може здаватися менш серйозним, ніж плагіат, самоплагіат все одно є значним порушенням академічної доброчесності та має серйозні наслідки, а саме: порушення принципу новизни та оригінальності, дезінформація читача та рецензентів, порушення політики та етичних норм видавництва, навмисне збільшення бібліометричної статистики. Якщо автором використовуються ідеї, дані або прямі цитати зі своїх попередніх робіт, варто цитувати їх так само, як цитується будь-яке інше джерело. Автор повинен прагнути шукати новизну, надавати новий аналіз, нові дані, нові висновки. Кожна нова публікація повинна мати суттєвий оригінальний внесок.

Величезні масиви даних вимагають нових методологій для їх аналізу (Digital Humanities). Digital Humanities (Цифрова гуманітаристика) – це міждисциплінарна галузь, що знаходиться на перетині традиційних гуманітарних наук (таких як література, історія, філософія, мистецтво, мовознавство) та цифрових технологій. «Інформаційна епоха висуває нові вимоги до системи гуманітарного знання і значно впливає на гуманітарні науки, розширюючи доступ до матеріалів для дослідження, забезпечивши вчених широкими можливостями для співпраці, відкриваючи цілу низку дослідницьких методів» [13]. Це не просто використання комп'ютера в гуманітарних

дослідженнях, а скоріше нові підходи та методи, що виникають завдяки інтеграції цифрових інструментів та мислення у гуманітарні науки.

По суті, Digital Humanities прагне відповісти на традиційні гуманітарні питання, використовуючи цифрові методи. Це включає використання програмного забезпечення для аналізу тексту, візуалізації даних, створення баз даних, оцифрування історичних документів, літературних творів, мистецьких об'єктів, створення цифрових архівів, бібліотек та інтерактивних карт, відтворення історичних подій або культурних процесів за допомогою комп'ютерного моделювання. Крім використання технологій, Digital Humanities також критично осмислює їхній вплив на суспільство, культуру, способи пізнання та формування знання. Незважаючи на певні виклики, потенціал Digital Humanities в Україні величезний, особливо з огляду на багатство української культурної та історичної спадщини, а також з огляду на потребу в її збереженні та дослідженні за допомогою сучасних методів.

Сучасне інформаційне середовище вимагає від істориків нових навичок цифрової грамотності: вміння працювати з цифровими інструментами, аналізувати великі обсяги інформації, використовувати бази даних. Розробка нових етичних норм для роботи з електронними джерелами, дотримання авторського права в цифровому просторі вимагає формування етики в онлайн-середовищі. Сучасне інформаційне середовище надає історикам потужні інструменти для дослідження, але також створює нові виклики і дотримання принципів академічної доброчесності в цих умовах є критично важливим для збереження об'єктивності та достовірності історичної науки, а також для протидії маніпуляціям і фальсифікації історії.

З появою та стрімким розвитком інструментів штучного інтелекту (ШІ) – Artificial Intelligence (AI), таких як ChatGPT, Gemini, DeepSeek, Copilot та інших генеративних моделей, академічна доброчесність зіштовхнулася з як з новими викликами, так і з новими можливостями [3; 6; 15; 17]. ШІ може генерувати зв'язні, граматично правильні тексти, які можуть бути використані як власні роботи без належного посилання. Це ускладнює виявлення плагіату традиційними методами. Замість самостійного аналізу інформації та розвитку критичного мислення, дослідники можуть покладатися на ШІ для швидкого отримання відповідей, що створює ілюзію знань, а не справжнє розуміння питання. Хоча ШІ не може самостійно «вигадувати» дані в реальному дослідженні, він може бути використаний для генерації правдоподібних, але неіснуючих даних для «підтвердження» гіпотез, що є серйозним порушенням. Виникає питання, хто є автором роботи, якщо значна її частина згенерована штучним інтелектом. ШІ не може нести академічної відповідальності, тому важливо, щоб кінцевий користувач брав на себе повну відповідальність за зміст та оригінальність роботи.

У професійній діяльності історика ШІ може надавати також і певні можливості: він може бути потужним інструментом для пошуку та систематизації інформації, забезпечувати швидкий доступ до актуальних досліджень, аналізувати великі обсяги даних, виправляти граматичні помилки у тексті, покращувати стиль, швидко та якісно перекладати матеріали. Також вдосконалюються інструменти ШІ для виявлення текстів, згенерованих іншими ШІ, що може допомогти у боротьбі з академічною недоброчесністю. Останнім часом велика увага приділяється розробці рекомендацій з дотримання академічної доброчесності за умов використання штучного інтелекту та її забезпечення в освітній діяльності учасниками освітнього процесу та дослідниками в науковій діяльності [14]. Та все ж, навчання всіх учасників освітнього процесу щодо ефективного використання потенціалу штучного інтелекту для покращення якості освіти залишається актуальним завданням [17, с. 70].

Штучний інтелект – це потужний інструмент, який може суттєво змінити освітній та науковий ландшафт у майбутньому. Його відповідальне та етичне використання може покращити якість освіти та досліджень, але, звісно ж, за умов дотримання рекомендацій, чітких правил, прозорості та постійного діалогу між усіма учасниками академічної спільноти задля збереження ключових принципів академічної доброчесності.

Викладацька діяльність історика з дотриманням принципів академічної доброчесності є фундаментом для створення довірливого, справедливого та стимулюючого навчального середовища в освітніх закладах. Викладання історії – це не просто передача фактів, а формування критичного мислення, поваги до минулого та розуміння складності історичних процесів. Основними принципами цієї діяльності є достовірність та об'єктивність викладу матеріалу, використання перевірених джерел, відмежування фактів від інтерпретацій, уникнення упередженості, створення атмосфери довіри, справедливе ставлення до всіх учасників навчального процесу, конфіденційність, заохочення до критичного мислення, прозорість критеріїв оцінювання, запобігання плагіату.

Викладач історії повинен викладати матеріал, опираючись на науково обґрунтовані факти та висновки, посиляючись на авторитетні історичні праці, архівні матеріали, археологічні знахідки. Варто заохочувати учасників навчального процесу до розгляду подій з різних точок зору, показувати

різноманіття інтерпретацій та дискусій в історичній науці, що допомагатиме уникнути однобокості та маніпуляцій. Важливо чітко розмежовувати загальновизнані історичні факти від власних гіпотез і пояснювати, що історики, спираючись на джерела, формують свої висновки, і ці висновки можуть бути предметом дискусій. Якщо є прогалини в джерелах або суперечливі дані щодо певних історичних подій, варто відкрито говорити про це, оскільки це вчить не тільки сприймати інформацію, а й розуміти її можливі обмеження. У своїй професійній викладацькій діяльності історик навчає не просто запам'ятовувати дати та імена, а й аналізувати інформацію, розрізняти факти від суджень, виявляти причинно-наслідкові зв'язки та формувати власні обґрунтовані висновки.

З метою дотримання принципів академічної доброчесності у навчальному процесі викладач історії повинен чітко пояснювати, за якими критеріями будуть оцінюватися різні види робіт (реферати, презентації, доповіді, есе, тести тощо), навчати здобувачів освіти правильно цитувати джерела, посилаючись на використану літературу та джерела, вміти оформлювати і висловлювати власні думки, пояснювати наслідки виявлення плагіату та інших видів академічної недоброчесності, заохочувати до самостійного мислення та пошуку знань, дотримуватися конфіденційності щодо персональних даних та результатів навчання здобувачів освіти, а також показувати особистий приклад академічної доброчесності.

Висновки. Таким чином, у статті доведено, що дотримання принципів академічної доброчесності (достовірність, об'єктивність, чесність, відповідальність) є критично важливою складовою у професійній сфері історика і невід'ємною частиною наукового та освітнього процесу. Коректна робота з джерелами, уникнення плагіату/самоплагіату, достовірність та етичність історичного дослідження, відповідальне представлення результатів досліджень є запорукою професійної репутації та довіри до історичної науки. В епоху цифровізації та становлення інформаційного суспільства відповідальне й етичне використання можливостей штучного інтелекту має потенціал значно поліпшити якість освіти та наукових досліджень. Проте, щоб реалізувати ці переваги, не зашкодивши основним принципам академічної доброчесності, необхідно розробити рекомендації та чіткі правила, забезпечити прозорість використання ресурсів штучного інтелекту та підтримувати постійний діалог в академічній спільноті щодо можливостей застосування штучного інтелекту в професійній сфері історика. Дотримання принципів академічної доброчесності у викладанні історії в освітніх закладах сприяє формуванню не тільки освічених громадян, а й відповідальних особистостей, здатних критично мислити, аналізувати інформацію та приймати обґрунтовані рішення. В умовах сучасних викликів підтримка високих стандартів академічної доброчесності стає необхідною умовою для ефективної професійної діяльності історика.

Список літератури

1. Anderson M., Shaw M., Steneck N., Konkle E. Research Integrity and Misconduct in the Academic Profession. *Higher Education: Handbook of Theory and Research*. 2013. P. 217–261 URL: <https://cutt.ly/OrNYu8Ju>.
2. Valkenburg G., Dix G., Tjink J., de Rijcke S. Expanding Research Integrity: A Cultural Practice Perspective. *Science and Engineering Ethics*. 2021. № 10. URL: <https://d-nb.info/1231617632/34>.
3. Yeo M. Academic integrity in the age of Artificial Intelligence (AI) authoring apps. *TESOL Journal*. 2023. 14(1). URL: <https://cutt.ly/OrNYizuv>.
4. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених / за ред. Н. Сорокіної, А. Артюхова, І. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
5. Алексеева С. В. *Методологія наукових досліджень та академічна доброчесність: виклики в умовах цифровізації. Витоки педагогічної майстерності*. 2024. № 34. С. 5–8.
6. Артюхов А. Генеративний штучний інтелект та академічна доброчесність. 2023. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XUmVMQl0saw>.
7. Бахрушин В. Академічний плагіат і самоплагіат в науці та вищій освіті: нормативна база і світовий досвід. *Освітня політика. Портал громадських експертів*. 2018. URL: <https://cutt.ly/prNYiL6H>.
8. Бережна С. Академічна доброчесність в професійній етиці вченого. *Освітній дискурс: зб. наук. пр.* Київ, 2024. Вип. 50. С. 101–105.
9. До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності: лист Міністерства освіти і науки України від 20 трав. 2020 р. № 1/9-263. URL: <https://cutt.ly/yrNYdOmy>.
10. Кушпетюк О., Філіпович М. Трансформація парадигми у системі підготовки наукових кадрів України. *Higher education reforms in Ukraine: challenges, status, and prospects*. Riga: Baltija Publishing 2023. S. 18–48.
11. Мірошніченко І., Калініченко В. Академічна доброчесність як фундаментальна складова професійного становлення сучасних фахівців. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. № 216. С. 230–237. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-216-230-237>.
12. Нагорна Н., Гуца П. Академічна доброчесність як основа розвитку сучасної науки. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2019. Вип. 23(3). С. 81–85.
13. Сухомлин О. Digital Humanities: цифрова ера у гуманітаристиці. *Молодь і ринок*. 2020. № 3–4 (182–183). С. 157–161. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2020.216808>.

14. Толочко С., Бордюг Н., Міронєць Л. *Академічна доброчесність та штучний інтелект в освітній і науковій діяльності. Інноваційна педагогіка*. 2023. № 2 (62). С. 25–32.
15. Філіпенко Л., Думанський О., Козак О. Академічна доброчесність в науковому та освітньому середовищі закладів освіти України: погляд крізь призму наявності штучного інтелекту. *Академічні візії*. 2023. № 19. URL: <https://cutt.ly/UrNYf533>.
16. Хамітов Н. Академічна доброчесність як виклик, вимога і воля: контексти філософської антропології, етики й філософії освіти. *Філософія освіти*. 2023. № 29 (2). С. 27–47.
17. Паламар С., Науменко М. Штучний інтелект в освіті: використання без порушення принципів академічної чесності. *Освітологічний дискурс*. № 1(44). 2024. С. 68–83.

References

1. Anderson, M., Shaw, M., Steneck, N. & Konkle E. (2013). Research integrity and misconduct in the academic profession. In *Higher Education: Handbook of Theory and Research* (pp. 217–261). Retrieved from: <https://cutt.ly/OrNYu8Ju>.
2. Valkenburg, G., Dix, G., Tjink, J., & de Rijcke, S. (2021). Expanding research integrity: A cultural-practice perspective. *Science and Engineering Ethics*, 10. Retrieved from: <https://d-nb.info/1231617632/34>.
3. Yeo, M. (2023). Academic integrity in the age of Artificial Intelligence (AI) authoring apps. *TESOL Journal*, 14(1). Retrieved from: <https://cutt.ly/OrNYizuv>.
4. Sorokina, N., Artiukhov, A., Dehtiarova, I. (Eds.). (2017). Academic integrity: Problems of compliance and priorities of dissemination among young scientists [in Ukrainian].
5. Aliexsieieva, S. (2024). Methodology of scientific research and academic integrity: Challenges in the context of digitalization. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti [The origins of pedagogical mastery]*, (34), 5–8 [in Ukrainian].
6. Artiukhov, A. (2023). *Generative artificial intelligence and academic integrity*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=XUmVMQl0saw> [in Ukrainian].
7. Bakhrushyn, V. (2018). Academic plagiarism and self-plagiarism in science and higher education: Regulatory framework and world experience. *Osvitnia polityka: Portal hromadskykh ekspertiv. [Educational Policy: Portal of Public Experts]*. Retrieved from: <https://cutt.ly/prNYiL6H> [in Ukrainian].
8. Berezhna, S. (2024). Academic integrity in the professional ethics of a scientist. *Osvitnii dyskurs [Educational discourse]*, 50(7–9), 101–105 [in Ukrainian].
9. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2020, May 20). Regarding the avoidance of problems and errors in academic integrity practices] (Letter No. 1/9-263). Retrieved from: <https://cutt.ly/yrNYdOmy> [in Ukrainian].
10. Kushpetiuk, O., Filipovych, M. (2023). Transformation of the paradigm in the system of training scientific personnel in Ukraine. *Higher education reforms in Ukraine: Challenges, status, and prospects*, 18–48. Riga [in Ukrainian].
11. Miroshnychenko, I., Kalinichenko, V. (2024). Academic integrity as a fundamental component of professional development of modern specialists. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky [Scientific Notes. Series: Pedagogical Sciences]*, 216, 230–237 [in Ukrainian].
12. Nahorna, N., Husha, P. (2019). Academic integrity as the basis for the development of modern science. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Current issues in the humanities]*, 23(3), 81–85 [in Ukrainian].
13. Sukhomlyn, O. (2020). Digital Humanities: The digital era in humanities. *Molod i rynok [Young people and the market]*, 3–4, 157–161 [in Ukrainian].
14. Tolochko, S., Bordiuh, N., Mironets, L. (2023). Academic integrity and artificial intelligence in educational and scientific activities]. *Innovatsiina pedahohika [Innovative pedagogy]*, 2(62), 25–32 [in Ukrainian].
15. Filipenko, L., Dumanskyi, O., Kozak, O. (2023). Academic integrity in the scientific and educational environment of Ukrainian educational institutions: A look through the prism of artificial intelligence. *Akademichni vizii [Academic visions]*, 19. Retrieved from: <https://cutt.ly/UrNYf533> [in Ukrainian].
16. Khamitov, N. (2023). Academic integrity as a challenge, requirement and will: contexts of philosophical anthropology, ethics and philosophy of education. *Filosofia osvity [Philosophy of education]*, 29(2), 27–47 [in Ukrainian].
17. Palamar, S., Naumenko, M. (2024). Artificial intelligence in education: Use without violating the principles of academic integrity. *Osvitolohichni dyskurs [Educational discourse]*, 1(44), 68–83. [in Ukrainian].

Надійшла до редакції / Received: 30.05.2025
Схвалено до друку / Accepted: 20.06.2025

